

Rijksbursalen aan de universiteit van Utrecht 1815-1843

Al in het begin van de 19de eeuw kende Nederland een staatsbeurzenstelsel waarop minvermogene en talentrijke studenten een beroep konden doen. De universiteit van Utrecht had maximaal twintig van zulke beurzen te vergeven.¹

"Ann de Wedelode Geotrenge Heeren Curatoren van 's Lands Hoogeschool te Utrecht

Wel Edel Geotrenge Heeren!

De ondergeteekende Jean Everard Germain Landré, geeft aan W.E.Gestr. eerbiedig te kennen: (...)

Dat hij in de maand December 1825 als Litt.Hum.Stud. aan deze Hoogeschool is ingeschreven, ten einde zich tot de Theologische Studien voorttebereiden.

Dat echter zijn vader J.N. Landré, Hoedemaker alhier, door zware verliezen in zijne affaire, door hem geleden in het jaar 1814, aan eene leverantie van Militaire Schakoo aan het Rijk, welke verliezen de fondsen van zijne affaire hebben uitgeput, buiten staat is, hem zonder eenigen onderstand zijne studien te doen volbrengen.

Dat door de Ondergeteekende, reeds verscheidene pogingen zijn aangewend tot het verkrijgen van een beurs, zoo bij de Theologische faculteit als bij andere besturen, doch wantoe, door de menig valdige sollicitanten, voor hem geen het minste vooruitziigt is.

Ten aanzien van zijne behoevenheden en goed gedrag, durft de ondergeteekende zich gerustelijk beroepen zoo op de Onderwijzers aan de Latijnsche scholen alhier als op de Professoren van gemelde faculteit, omwaan reeds de vereischte getuigschriften door hem zijn ingediend.

Waarom de ondergeteekende de vrijheid neemt zich te wenden tot W.E.Gestr. met eerbiedig verzoek dat het W.E.Gestr. mogen behagen

hem, bij voorvallende vacature met eene 's Lands beurs te willen begunstigen ten einde hij niet in de (voor hem) verschrikkelijke noodzakelijkheid kome, zijne studien te moeten staken.

Het welk doende enz."²

Aldus luiden de belangrijkste passages uit het uit 1826 daterende verzoek van de uit de stad Utrecht afkomstige theologie-student J.E.G. Landré. De landsbeurs waarnaar hij in dit verzoek dong bestond sinds 1815. Met ingang van dat jaar waren er aan de universiteit van Utrecht maximaal twintig van zulke door de rijksoverheid ter beschikking gestelde beurzen, elk f 200,- groot, te krijgen. De ondersteuning van rijkswege waren voor jongens van goede aanleg wier omstandigheden het niet toe lieten de colleges aan de universiteit op eigen kosten te volgen.³ Dit eerste staatsbeurzenstelsel onderging in 1836 belangrijke veranderingen en verdween in 1843 volledig van het toneel.

De aanvragen voor een rijksbeurs

In de bijna dertig jaar dat het staatsbeurzenstelsel bestond dienden in totaal 270 studenten één of meerdere aanvragen in bij de Utrechtse universiteit. Voor dit indienen bestonden geen standaardformulieren. De studenten richtten zich daarom in een persoonlijk schrijven tot de curatoren aan wie de begeving van de rijksbeurzen gedelegeerd was.

Hierdoor kon de grootte of omvang van de aanvragen sterk wisselen. Waar de ene student een zeer uitgebreid schrijven van meer dan drie bladzijden nodig had, volstond een ander met een kattebelletje van slechts enkele regels.

Breedvoerig of beknopt; ieder deed op zijn eigen wijze kond van de redenen van de aanvraag. Predikanten, sterk oververtegenwoordigd onder de beursaanvragers die een verzoek voor hun zoon indienden, voerden hun lage tractementen als reden op. Het 'belast zijn met' een kinderrijk gezin - vele varkens maken de spoeling dun - werd ook veelvuldig als reden aangedragen. Ook het duurder worden van de studie in 1815 vormde voor een aantal studenten aanleiding om een beursaanvraag in te dienen. Het hierboven geciteerde schrijven van Landré toont bovendien dat ook zakelijke malaise een oorzaak vormde om zich tot het college van curatoren te wenden. Persoonlijke malaise of tegenslag, tenslotte, vormde eveneens een belangrijke grond om de bestuurders van de universiteit aan te schrijven. Het wegvallen van één van de ouders was zo'n tegenslag. Vooral het overlijden van de vader had ingrijpende gevolgen. In veel gevallen viel hiermee immers de belangrijkste inkomstenbron van het gezin weg. Dit laatste laat zich ook illustreren door Landré die in zijn tweede uit 1832 daterende verzoek (zijn eerste verzoek uit 1826 was niet gehonoreerd) schreef: "Dat zijne behoefte vermeerderd is door het overlijden van zijnen vader."⁴

De toekenning van de rijksbeurzen

De toekenning of toewijzing van beurzen behoorde tot de taken van de curatoren. Voor het honoreren van de aanvragen stonden hen in het begin geen andere criteria ten dienste dan de reeds genoemde: talent en financieel onvermogen.

In de beginjaren werd er, zo is de indruk, vermoedelijk weinig rekening gehouden met de financiële positie van de aanvrager en kwamen de beurzen ook terecht bij studenten waarvan betwijfeld kan worden of zij of hun ouders werkelijk de financiële middelen ontbeerden. Het voorbeeld van de sinds 1816 beursgerechtigde Marinus Altheer moge dit verduidelijken. Marinus was de zoon van de Utrechtse boekverkoper Johannes Altheer. Deze Johannes Altheer stond in 1813 op de lijst van de 100 hoogst-aangeslagenen van de stad Utrecht, bezat een groot bedrijf en had meerdere knechten in dienst. Altheer senior lijkt dus niet aan het tweede criterium te hebben voldaan.⁵

In 1836 vaardigde de overheid een Koninklijk Besluit uit waarin de curatoren op het hart gedrukt werd toch nauwgezet na te gaan of de studenten werkelijk aan het financiële criterium voldeden.⁶ Dit Koninklijk Besluit lijkt een bevestiging in te houden van het beeld dat de controle op het financieel onvermogen van de studenten te wensen overliet. Na het van kracht worden van deze bepaling in 1836 treffen dan ook meerdere aantekeningen over de financiële positie van de aanvragers in de archieven aan. Zo kon de letterenfaculteit in 1840 haar desgevraagd bevestigen dat wat door de student Dirk Albert Balfoort "aan-

gaande zijne huiselijke omstandigheden is ingebracht, overeenkomstig de waarheid." was.⁷ Vermoedelijk was voor de curatoren talent of geschiktheid van de student toch het belangrijkste criterium om rekening mee te houden. Deze geschiktheid moest blijken uit de bij de aanvraag gevoegde getuigschriften of zogenaamde testimonia. Stemde de inhoud van deze testimonia de curatoren tevreden dan werd de beurs verleend. De curatoren drukten zich hierbij in de beginjaren in meer algemene termen uit: "is besloten, uit aanmerking van het voldoende der overlegde testimonia" of op basis van "de allezins gunstige testimonia" is een beurs verleend. Op deze wijze werd in de notulen van de curatoren het verstrekken van de beurzen in de beginjaren verantwoord.

In eerste twee jaren van het stelsel werden overigens alle verzoeken gehonoreerd. De oorzaak hiervan was dat het aanbod de vraag overtrof. Eind 1817 was dat echter over. De vraag naar beurzen was groter dan het maximaal toegestane aantal van twintig en de boventallige en niet te honoreren aanvragen werden geparkeerd, of, zoals we in de notulen kunnen lezen, in "advies gehouden" tot een nadere gelegenheid. Ook het eerste verzoek van Landré werd op deze wijze terzijde gelegd.

Begin jaren twintig heeft de praktijk

om aanvragen in advies te houden geleid tot het ontstaan van de ongeschreven regel nieuwe beurzen vrijwel uitsluitend nog te verstrekken aan ouderejaars studenten. Hierbij speelde ongetwijfeld een rol dat de hoogleraren deze studenten kenden en zij zich een beeld van hun studiegedrag, ijver en aanleg hadden kunnen vormen. Dit in tegenstelling tot de eerstejaars studenten. Want ondanks lovende testimonia leverden vooral de kleine latijnse scholen vaak onrijp ooft af. Door nu een jaar, en allengs werd dit enkele jaren, de kandidaat-bursaal in de wachtkamer te plaatsen kon het kaf van het koren gescheiden worden. Dit gebeurde op basis van de door de hoogleraren geschreven testimonia.

Sinds deze tijd treffen we meer specifieke kwalificaties over de kandidaat-stipendiaten in de archieven van de curatoren aan.

*J.E.G. Landré
tijdens zijn
predikantentijd
te Haaften*

*Foto:
C. van de Griend,
Haaften*

Rijksbursalen aan de universiteit van Utrecht 1815-1843

Mede doordat de curatoren ook nog navraag deden bij de faculteiten is meer gedetailleerde informatie voor handen. Dat pakte voor de student niet altijd voordelig uit. Zo schreef de letterenfaculteit naar aanleiding van een verzoek van de curatoren om meer informatie over Pieter Hoofakker Houtzagers, zoon van een Utrechtse slachter, dat hij "zich evenwel op geene van haar collegien eenigermate onderscheidt, en zulks evenmin door getrouwe opkomst, als door vordering in het een of ander studievak".⁸

Waar het bij de professoren voornamelijk om draaide - dat blijkt ook uit de zojuist aangehaalde woorden - was trouw collegebezoek en goed gedrag. Dat waren de sleutelbegrippen. Met name aan het verzuim van de lessen werd zwaar getild. Bezocht men niet braaf en stipt de colleges dan werd een gunstig testimonium, nodig voor het krijgen van een beurs, door de hoogleraren niet afgegeven. Zo luidde de regel. En door de bank genomen, zo is de indruk, hebben de hoogleraren zich hieraan gehouden. Maar het zogenaamde testimonium-stelsel was wel misbruikgevoelig. Tegen deze achtergrond is vermoedelijk ook de invoering van een extra selectie in 1836 te plaatsen. Het eerder genoemde Koninklijk Besluit van dat jaar eiste niet alleen een strengere controle van de financiële positie van de student ook moest voortaan extra gelet worden op diens aanleg. Met ingang van 1836, zo bepaalde het Koninklijk Besluit, moesten de kandidaat-bursalen in tegenwoordigheid van het college van curatoren een vergelijkend examen afleggen. Alleen de studenten die tijdens dit examen blijk gaven

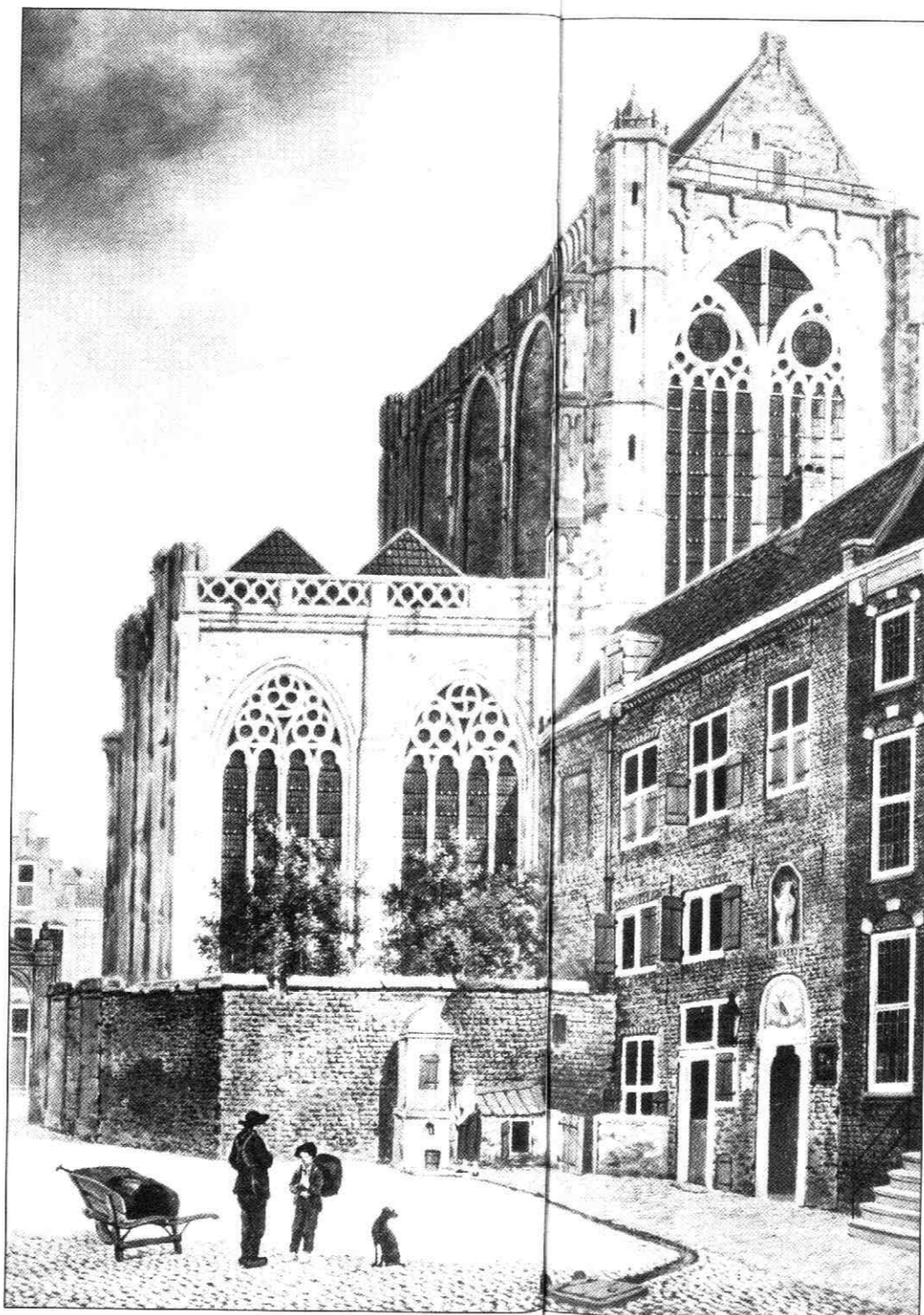
van uitstekende aanleg kwamen voor een beurs in aanmerking.

Op basis van een met goed gevolg afgelegd vergelijkend examen of op grond van ingeleverde getuigschriften en al dan niet met veronachtzaming van hun werkelijke financiële positie kreeg ruim 52 % van de aanvragers gedurende langere of kortere tijd een rijksbeurs. Anders gezegd: van de 270 aanvragen voor een beurs in de periode 1815-1843 honoreerden de curatoren er 142. De genoemde criteria speelden hierbij weliswaar een belangrijke rol, maar ook het maximaal aantal jaarlijks te verlenen beurzen is medebepalend geweest voor deze percentages.

Verlenging van de beurzen

De 142 studenten wier aanvraag was gehonoreerd en een beurs toegewezen hadden gekregen, kregen deze slechts voor de duur van één jaar. Verlenging met telkens één jaar was mogelijk tot een maximum van zes jaren. Indien de stipendiaat verlenging wenste dan moest hij hiertoe een verzoek indienen. Dit verzoek moest vergezeld gaan van de nodige testimonia. Deze testimonia waren belangrijk. Op basis hiervan namelijk werd beslist of de beurs al dan niet verlengd werd. Getuigden zij van stipt collegebezoek, vorderingen in de wetenschap en van goed gedrag van de bursaal, dan kon de hem verleende beurs met een jaar verlengd worden.⁹

Hoewel er geen directe aanwijzingen bestaan dat met deze voorwaarden de hand gelicht werd, werd in het meermalen genoemde Koninklijk Besluit van 1836 toch aangedrongen op een nog grotere gestrengheid. De curatoren mochten de beurzen

Hoofdgebouw van de universiteit in 1847

Gemeentelijke Archiefdienst, neg.nr. C.32.854

pas verlengen wanneer zij zich van de nauwkeurige plichtvervulling door de bursaal hadden overtuigd en advies over hem bij de faculteit hadden ingewonnen. Een verlenging louter op basis van ingeleverde testimonia volstond niet meer.

Slechts weinig verzoeken om verlenging werden van de hand gewezen. Dit zal onder meer te maken hebben gehad met de regel alleen ouderejaars studenten een beurs te verschaffen. Bovendien kende de als paternalistisch te kenschetsen houding van de curatoren, net als die van een goede vader, naast gestrengheid ook een zekere mate van coulantie. Dit mocht de reeds eerder ten tonele gevoerde letterenstudent Dirk Albert Balfoort ondervinden. Ondanks het feit dat hij wegens een "zwaarmoedigheid" de colleges niet naar behoren had bijgewoond kreeg hij na belofde heterschap verlenging van de hem verleende beurs met een jaar.¹⁰

In zes gevallen kende men echter geen clementie en kregen de studenten geen verlenging. De grond voor afwijzing was steeds het verzuim van de colleges. Een van de studenten wiens verzoek om verlenging werd afgewezen kennen we reeds: Jean Everard Germain Landré, zoon van de Utrechtse hoedenfabrikant Landré die zijn 'affaire' door een mislukte transactie van militaire mutsjes in rook had zien opgaan. Over de student Landré schreef de theologiefaculteit in 1833: "dat de student P.E.G. Landré geen bewijs heeft ingeleverd van dlijtge bijwooning der lessen, als voodanijs een getuigenis hem door de Hoogleraren niet kon worden gegeven, als zijnde hij daarin allerzins in gebreke gebleven. Welshalve de Faculteit meent *NE*

Gr. Achth. te moeten adviseren, de hem tot dus ver toegelegde landsbeurs niet langer uittebetalen".¹¹

De uitbetaling en de hoogte van de toelagen

De namen van de studenten die voor een eerste of volgende keer een beurs toegewezen hadden gekregen, werden vermeld op een lijst. Deze zogenaamde lijst met bursalen werd telkens op 1 oktober van het jaar door de curatoren opgemaakt en daarna naar het verantwoordelijke ministerie opgestuurd met het verzoek de beurzen uit te betalen.

De uitbetaling van de toegekende beurzen vond plaats per kwartaal. De bursaal ontving dus niet f 200 in een keer, maar f 50 per kwartaal. Deze uitbetaling gebeurde op basis van de door het ministerie en de Algemene Rekenkamer samengestelde betaalsrollen en was opgedragen aan de betaalmeester of Administrateur van 's Landschatkist te Utrecht.

De zojuist beschreven procedure verliep niet altijd vlekkeloos en meer dan eens kon de uitbetaling van de beurzen pas na een aanzienlijke vertraging gestand gedaan worden. Zo vroeg bijvoorbeeld in januari 1824 de minister aan de curatoren waar de lijst met bursalen met ingang van 1 oktober 1823 toch bleef. Het ministerie had de lijst niet ontvangen. De uitbetaling van het laatste kwartaal van 1823 was hierdoor achterwege gebleven en ook indien de lijst direct opgestuurd zou worden, kon een uitbetaling alleen met een vertraging van enkele maanden plaatsvinden.¹² Door dit langdurig oponthoud in de uitbetaling zullen ongetwijfeld enkele stipendiaten in financiële problemen geraakt zijn.

Rijksbursalen aan de universiteit van Utrecht 1815-1843

Dit laatste brengt ons op het punt van de waardering van de hoogte van de toelagen. Wat kon de student met f 200,- per jaar in het begin van de 19de eeuw uitrusten? 'Niet veel', moet hierop het antwoord luiden. Met de van overheidswege verstrekte f 200, kon de stipendiaat net de kosten van een jaar collegelopen en het afleggen van enkele examens bestrijden. De staatsbeurzen vormden aldus niet meer dan een tegemoetkoming in de studiekosten. Zij dienden zeker niet ter dekking van de totale met het studeren gemoeide kosten. Deze laatste kosten bestonden, naast de genoemde studiekosten, onder meer uit uitgaven voor voeding, kleding en onderdak en moeten in het

begin van de vorige eeuw op circa f 900,- worden geschat.

Dit laatste maakt duidelijk dat de staatsbeurzen met name voor de uitwonende bursalen geen vetpot was. Het is dan ook niet verwonderlijk dat een aantal van hen bij hun huisbaas of de plaatselijke middenstand schulden maakte. De uit Friesland afkomstige theologiestudent Pieter Gerzema bijvoorbeeld stond in 1818 voor ruim f 88,- in het krijt bij zijn huisbaas Johannes Brachthuiser, winkelier aan de Wittevrouwenbrug.¹³ Door verschillende niet door de overheid beheerde fondsen aan te schrijven trachtten de rijksbursalen hun inkomen een plezieriger aanzicht te geven. Ook door allerlei bijbaantjes en

het geven van privé-lessen trachten zij hun karige inkomen op te vijzelen. De reeds meermalen genoemde jongeling Landré poogde ook op deze wijze aan wat extra's te komen. In zijn tweede uit 1832 daterende verzoek lezen we dat hij "in zijne behoeften altijd hoewel karig, voorzien heeft door allerlei werkzaamheden grootendeels hem in de Academische bibliotheek bezorgd door de Heer J.H. Koch, zijnen voormaligen Praeceptor, als ook door het geven van lessen in de Latijnsche en Grieksche talen, mathesis, enz."

Vermindering en afschaffing

Mede door de afscheiding van 'België' van het Verenigd Koninkrijk en de halsstarige hou-

ding van koning Willem I in deze kwestie verkeerde 's lands schatkist halverwege de jaren dertig van de 19de eeuw in een deplorabele toestand. Bezuinigingen, ook op de uitgaven van het hoger onderwijs - zo oordeelde men - moesten plaatsvinden. Voorwerp van bezuinigingen werden onder andere de van rijkswege verstrekte studie-beurzen. Hetzelfde Koninklijk Besluit dat onder meer de invoering van een vergelijkend examen voorschreef bepaalde dat er voortaan niet twintig, maar slechts vijftien beurzen te vergeven zouden zijn. Aan de hoogte van de uitkeringen werd overigens niet getornd, deze bleef onveranderd op f 200,-. Bij de vermindering van het aantal toelagen speelden overigens niet louter financiële motieven een rol. In vergelijking met het begin van de 19de eeuw was in 1836 het aantal studerende ruim verdubbeld.¹⁴ Een zo groot aantal studerende achtte men niet in overeenstemming met de behoefte van de maatschappij. Het studeren, zo oordeelde men, moest ontmoedigd worden onder meer door een vermindering van het aantal beurzen. Er was evenwel nog een reden waarom men een vermindering voorstond. Niet alleen angst dat er voor de toekomstig afgestudeerden geen werk zou zijn, ook vrees dat een al te ruimhartig beurzenstelsel te veel jongens uit de lagere standen zou aantrekken en studenten uit de hogere rangen zou afschrikken lag aan de maatregelen van 1836 ten grondslag.¹⁵

Deze maatregelen betekenden het begin van het einde van het beurzenstelsel. De bezuinigingsgrond van 1836 had te weinig soelaas gebracht. Nadere bezuinigingen, wederom ook op de uitgaven

voor het onderwijs, werden opnieuw nodig gevonden. Nadat de minister in augustus 1842 reeds had bepaald dat de vrijgekomen beurzen niet meer mochten worden opgevuld verscheen op 15 februari 1843 een Koninklijk Besluit waarvan artikel 3 bepaalde dat "De beurzen welke bij art. 214 van het besluit van den 2den Augustus 1815 zijn ingesteld en waarentrent nadere bepalingen zijn gemaakt bij het besluit van den 13den October 1836, no 89 zullen voor het vervolg (...) vervallen."¹⁶

Het einde van het stelsel werd echter niet zonder slag of stoot genomen. Tegen de bezuinigingen op het onderwijs in het algemeen en tegen de afschaffing van de beurzen in het bijzonder tekende de senaat van de Utrechtse universiteit bij monde van de rector magnificus prof. C.A. Bergsma protest aan. Hij verlangde weliswaar niet het herstel van alle beurzen. Daartoe was ook wat hem betrof gezien het aantal studerende geen reden voor. Hij wenste echter wel enige beurzen te behouden voor de zeer uitzonderlijke studenten.¹⁷ Bergsma, in 1843 als professor verbonden aan de wis- en natuurkundige faculteit, wist waarover hij sprak en misschien dacht hij bij het door hem geformuleerde protest even terug aan zijn eigen studie in de jaren twintig welke hij succesvol had weten af te ronden mede dankzij de hem toen verleende rijksbeurs.¹⁸ Het pleit van Bergsma en de zijnen mocht echter niet baten. In 1843 kwam er een definitief einde aan het eerste rijksbeurzenstelsel. Een stelsel dat door Bergsma omschreven werd als een "een bewijs van Koninklijke belangstelling en zorg voor hen die uit eigene middelen

aan hunne dorst naar kennis en wetenschappen niet konden voldoen".

Nawoord

In hetzelfde jaar dat Bergsma namens de senaat het adres tegen de afschaffing van het beurzenstelsel schreef, ontving de faculteit der letteren een schrijven van een ander, maatschappelijk minder succesvolle ex-rijksbursaal. Deze vroeg de letterenfaculteit behulpzaam te zijn bij of op zijn minst geen tegenwerking te leveren bij zijn plannen om, ondanks het feit dat hij niet alle benodigde papieren bezat, een privé-onderwijsinstelling te stichten en aldaar lessen te geven in de tot de universiteit voorbereidende wetenschappen. "Hopende (zo beëindigt de schrijver zijn brief), indien de Voorzienigheid aan zijne bestemming deze wending mogt geven, (...) zoo beveelt hij, ook voor 't vervolg zijne belangen in *U.A.C.H.G.* vermogende bescherming, opdat hij ten minste brood vinde voor zich en zijn behoeftig gezin. Met de hartelijkste wenschen voor den bloei der Faculteit, Gods zegen over Uwe personen en werking afbeeldende, is hij met verschuldigde hoogachting. Hoog Edel Hoog Geleerde Heeren

U.A.C.H.G. Dienstwaardige
Dienaar¹⁹
was getekend Jean Everard
Germain Landré.

Noten

1. Dit artikel is een bewerking van een voor leden van de Vereniging Oud Utrecht gehouden lezing op 2 mei jl.
2. Beursverzoek van J.E.G. Landré z.p., z.j., Rijksarchief Utrecht (RAU), Archief College van Curatoren van de Rijksuniversiteit Utrecht 1815-1954 (1958) (Cur.),

Rijksbursalen aan de universiteit van Utrecht 1815-1843

- inv.nr. 47, Ingekomen en minuten van uitgegane stukken 1826, f. 2784.
- Koninklijk Besluit (2-8-1815) nopens de organisatie van het hooger onderwijs, Nederlandsche Staatscourant nr. 242 (12-10-1815) en nr. 243 (13-10-1815) art. 214. Aan de universiteit van Groningen waren ook 20 beurzen à f 200,- te verkrijgen. De Leidse universiteit werd bevoordeeld, nl.: 30 beurzen van elk f 300,-. Zie ook: K. Wingelaar, 'Studeren in Utrecht in de negentiende eeuw', in: *Utrechtse Historische Cahiers* 10 1/2 (1989) 14-15. Omdat het genoemde besluit beter bekend is onder de naam Organiek Besluit (OB) zal hierna met deze afkorting aan dit besluit gerefereerd worden.
 - Beursverzoek van J.E.G. Landré z.p, z.j., RAU, Cur., inv.nr. 53, Ingek. en min. v. uitgeg. stuk. 1832, f. 4438. Van alle 270 beursaanvragers was op het moment van eerste aanvraag 17% halfwees of wees.
 - H.C. Hazewinkel, 'Lakmoesindustrie in oud-Utrecht', in: *Jaarboek Oud-Utrecht* (1928) 168-194, aldaar 191. Altheer was naast boekhandelaar ook koopman, chocoladefabrikant, suikerraffinadeur, stijfelmaker en makelaar. Patentregister wijk F, Gemeentearchief Utrecht (GAU), Stadarchief IV, inv.nr. 246, Registers der patenten over de twaalf wijken der stad 1821. Ook van een andere bursaal, Casper Frederik Rudolph Ockerse, zoon van een medicinae doctoor te Wageningen en lid van de Provinciale Staten van Gelderland, kan betwijfeld worden of hij aan het financiële criterium voldeed.
 - KB 13-10-1836 nr. 89, opgenomen in *Utrechtsche Studenten Almanak* (USA) 1837, 93-95 aldaar 94.
 - Brief letterenfaculteit aan curatoren 14-10-1840, RAU, Cur., inv.nr. 61, Ingek. en min. v. uitg. stuk. 1840, f. 394.
 - Brief van letterenfaculteit aan curatoren 6-5-1835. RAU, Cur., inv.nr. 56, Ingek. en min. v. uitgeg. stuk. 1835, f. 5147.
 - OB art. 221 en 222. De hoogleraren getuigen van het collegebezoek. De faculteiten, bij monde van de decaan, spraken zich uit over het gedrag en de vorderingen in de wetenschappen.
 - Brief letterenfaculteit aan curatoren 3-11-1845, Rau, Cur., in.nr. 66, Ingek. en min. v. uitgeg. stuk. 1845, f. 275. Verlenging beurzen 1845, RAU, Cur., inv.nr. 5, Notulen 1845-1850, f. 46.
 - Brief theologiefaculteit aan curatoren 24-10-1833, RAU, Cur., inv.nr. 54, Ingek. en min. v. uitgeg. stuk. 1833, f. 4651. Landré en de vijf andere studenten die geen verlenging kregen zijn allen afgestudeerd. Het afstudeerpercentage onder de bursalen was hoog, namelijk 88%. Van de studenten die zich in 1815, 1830 en 1845 te Utrecht inschreven studeerde 65,3% af. Zie: Wingelaar, 'Studeren in Utrecht', 84-85. Het afstudeerpercentage van alle (270) beursaanvragers lag ook hoger dan het laatstgenoemde percentage: 75,6%.
 - Brief van de secretaris van de 1e afdeling, D.J. van Ewijk, namens de minister van Publiek Onderwijs, Nationale Nijverheid en Kolonien aan curatoren 17-1-1824, RAU, Cur., inv.nr. 45, Ingek. en min. v. uitgeg. stuk. 1824, f. 1951.
 - Brachthuizer vroeg de curatoren het verschuldigde bedrag op de beurs van Gerzema in te houden. De brief van Brachthuizer werd in de vergadering van 6 juni 1818 besproken. RAU, Cur., inv.nr. 1, Notulen 1815-1826, f. 214.
 - In 1818: 198 (Utrecht) en 504 (Nederland); in 1836: 702 (Utrecht) en 1588 (Nederland). Zie: Wingelaar, 'Studeren in Utrecht', 33-36. Deze gegevens, ontleend aan de toenmalige onderwijsverslagen, zijn overigens niet geheel betrouwbaar en dienen daarom slechts als indicatie beschouwd te worden.
 - Leden van de Tweede Afdeling ventileerden deze geluiden tijdens de afdelingsgewijze bespreking van de ('onderwijs-') begroting voor 1836. *Handelingen der Staten-Generaal 1835-1836*. W. Erkelens en J.A. Jungmann ed. ('s Gravenhage 1896) Bijlagen, 146.
 - Brief minister van Binnenlandse Zaken Schimmelpenninck van der Oye aan curatoren 6-8-1842, RAU, Cur., inv.nr. 63, Ingek. en min. v. uitgeg. stuk. 1842 f. 170. KB 15-2-1843 nr. 166, opgenomen in USA (1844) 85-88, aldaar 85-86. Zij die op het moment van afkondiging een beurs hadden behielden deze, doch niet langer dan de eerder gestelde termijn van zes jaren. Ter gedeeltelijke vervanging van beurzen stelde de overheid de haar ter begeving staande inkomsten uit de zogenaamde vicariegoederen ter beschikking.
 - Minuut adres senaat, RAU, Cur., inv.nr. 64, Ingek. en min. v. uitgeg. stuk. 1843, f. 110.
 - Cornelis Adriaan Bergsma (1798-1859) ontving gedurende bijna vier jaar (sept. 1821 - jun. 1825) een rijksbeurs.
 - Brief Landré aan letterenfaculteit 24-11-1843, RAU, Archief van de Faculteiten van de Rijksuniversiteit Utrecht, inv.nr. 248, Ingekomen stukken en minuten van verzonden stukken 1836-1876, z.f. Ondanks het feit dat Landré in 1835 was afgestudeerd duurde het tot 1846 voordat hij - en toen nog slechts als hulppredikant - te Soest de kansel kon betreden. Landré kampte wellicht met het zogenaamde proponentsvraagstuk: een teveel aan predikanten halverwege de 19de eeuw. In 1847 werd Landré hulppredikant te Amsterdam. In 1850 werd hij predikant te Haften alwaar hij in 1876 met emeritaat ging. Landré overleed in 1881 te Vlijmen.